

สถานการณ์ร้อนแล้งกับกิจกรรม ในเดือนเมษายน

เมื่อคนไทยนึกถึงเดือนเมษายน สิ่งหนึ่งที่ทุกคนจะคิดเหมือนกันก็คือ ความร้อนและความแห้งแล้ง เนื่องจากเดือนนี้ซ้อนทับกันระหว่างฤดูร้อน(Summer) และฤดูแล้ง (Dry season) ทั้งความร้อนและความแห้งแล้งจึงเป็นสภาพอากาศตามปกติที่เด่นชัดของเดือนนี้ ซึ่งเป็นเหตุทำให้แทบทุกคนต่างก็บ่นเป็นเสียงเดียวกันว่าร้อน ๆ และโดยมากมักจะคิดเอาเองว่าร้อนมากกว่าปีที่ผ่านมามาก ๆ ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริงมันก็ร้อนมกบ้างน้อยบ้างเป็นช่นนี้มาทุกปี แต่ที่แน่ ๆ ก็คือเดือนเมษายนเป็นเดือนที่ร้อนที่สุดในรอบปีของประเทศไทย

อากาศร้อนตามปกติของเดือนเมษายนนั้น สาเหตุเกิดจากความเข้มข้นของรังสีดวงอาทิตย์ที่ส่องลงมาซึ่งพื้นดินเป็นสำคัญ เนื่องจากช่วงต้นของเดือนนี้ ดวงอาทิตย์จะเริ่มตั้งฉากกับพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย จากนั้นจะค่อย ๆ เคลื่อนขึ้นมามากขึ้นกับพื้นที่ตอนกลางของประเทศไทยและกรุงเทพมหานครในช่วงปลายเดือน (ราววันที่ 24-27 เมษายน) และจะค่อย ๆ เคลื่อนไปตั้งฉากกับพื้นที่ภาคเหนือในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม นี่ก็สาเหตุสำคัญที่ทำให้เดือนเมษายนอากาศร้อนกว่าเดือนอื่น ๆ

ตามสถิติอุณหภูมิอากาศจากการตรวจวัดของกรมอุตุนิยมวิทยาพบว่า ฤดูร้อนของประเทศไทยจะอยู่ในราวกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงกลางเดือนพฤษภาคม โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 30° เซลเซียส จากสถิติอุณหภูมิสูงสุดของประเทศไทยในรอบกว่า 50 ปี ที่บันทึกโดยกรมอุตุนิยมวิทยา คือ 44.5° เซลเซียส ตรวจวัดได้ที่ อ.เมือง จ.อุดรดิต์ เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2503 ซึ่งอาจจัดเป็นปีที่ร้อนที่สุดในรอบ 50 ปี (ใกล้เคียงกับปี พ.ศ. 2535 และ 2541 ซึ่งทำสถิติอุณหภูมิสูงสุดในหลายจังหวัด)

สำหรับปีนี้ (พ.ศ. 2556) ฤดูร้อนของประเทศไทยคงอยู่ในช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงกลางเดือนพฤษภาคมเหมือนทุกปี แต่ปีนี้ก็คล้ายกับปี พ.ศ. 2554 ตรงที่มีความกดอากาศสูง(มวลอากาศเย็น) แผ่เข้ามาปกคลุมภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นระยะ ๆ และยังมีลมตะวันตกที่พัดมาจากเทือกเขาหิมาลัยผ่านเข้ามาทางภาคเหนือตอนบนด้วย โดยเฉพาะในช่วงต้นเดือนมีนาคมซึ่งถือว่าเป็นช่วงฤดูร้อนเต็มตัวแล้ว แต่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีอากาศหนาวเย็นในตอนเช้า ๆ อุณหภูมิอากาศโดยรวมในปีนี้จึงถือว่าไม่ร้อนมากนัก แม้ในบางพื้นที่จะมีอุณหภูมิสูงถึง 40-42° เซลเซียส แต่นั่นก็ยังมีแนวโน้มว่าเป็นสภาพอากาศปกติของเดือนนี้

ในส่วนของความแห้งแล้งนั้น ปีนี้ก็นับว่าเป็นปกติที่ฝนจะไม่ค่อยตกในเดือนนี้ นอกจากเกิดแนวปะทะระหว่างมวลอากาศเย็นกับมวลอากาศร้อนทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะทำให้เกิดฝนตกเป็นแห่ง ๆ หรือเกิดพายุฤดูร้อนทำให้เกิดฝนและลูกเห็บตก แม้จะเกิดได้ค่อนข้างถี่มากที่สุดในเดือนนี้ แต่จะเกิดในบริเวณพื้นที่แคบ ๆ ปริมาณฝนจึงช่วยแค่บรรเทาความแห้งแล้งและลดอุณหภูมิอากาศลงได้บ้างเฉพาะบริเวณที่เกิดพายุฤดูร้อนเท่านั้น แต่ไม่สามารถบรรเทาความร้อนและความแห้งแล้งในภาพรวมได้

สงกรานต์นับเป็นเทศกาลที่สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศในเดือนนี้เป็นอย่างดี การหยุดทำงานและมาเล่นน้ำสงกรานต์นั้น นับว่ามีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศเป็นที่สุด เพราะเป็นกิจกรรมประเพณีอันดีของ บงที่อาจเป็นความชาญฉลาดของบรรพบุรุษของชนในภูมิภาคนี้ (ไทย ลาว และเขมร) ที่เลือกหากิจกรรมมาทำที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ เทศกาลสงกรานต์จึงเป็นเทศกาลยอดนิยมของชนในภูมิภาคนี้อย่างไม่เคยเสื่อมคลาย มีแต่จะยิ่งใหญ่มากขึ้นทุกปีในทุกห้องที่ของทุกภาคส่วน สงกรานต์จึงเป็นเทศกาลที่ทั้งคนในเมืองและคนนอกเมืองต่างมีอารมณ์ร่วมต่อเทศกาลนี้สูงกว่าเทศกาลใด ๆ

การทำกิจกรรมในเทศกาลสงกรานต์ตามประเพณีไทย ทั้งการทำบุญใส่บาตร การทอดผ้าป่า การเข้าวัดฟังธรรม การบั้งสุกกระทง การปล่อยลูกปล่อยปลา การแห่พระพุทธรูปหรือการสงฆ์น้ำพระ การก่อกองทรายหรือขนทรายเข้าวัด และการเล่นน้ำสงกรานต์ก็ดี ล้วนแต่เป็นกิจกรรมตามประเพณีไทยที่ก่อให้เกิดความเย็นกายและเย็นใจ ทำให้ลมความร้อนและความแห้งแล้งลงไปได้เป็นอันมาก ยิ่งไปกว่านั้น การที่ภาครัฐกำหนดให้เป็นวันหยุดยาวติดต่อกัน และกำหนดให้มีวันผู้สูงอายุและวันครอบครัวด้วยนั้น นับว่าเป็นคุณูปการต่อสังคมไทยเป็นอย่างดี หลายคนโดยเฉพาะคนแก่ต่างก็รอคอยวันนี้วันที่จะได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากับลูก ๆ หลาน ๆ ซึ่งบางครอบครัวอาจเกิดบรรยากาศเช่นนี้ได้เพียงแค่เทศกาลนี้เท่านั้น

ดังนั้น การให้ลางานหรือหยุดงานยาว ๆ ในช่วงนี้ จึงนับว่ามีคุณค่าต่อสถาบันครอบครัวเป็นอย่างดี เพราะเป็นการส่งเสริมความรักความสามัคคีและสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว อันเป็นรากฐานของสังคมที่แท้จริง ซึ่งจะส่งผลไปถึงความรักความสามัคคีของชนในชาติด้วย และเชื่อได้ว่าช่วงเทศกาลนี้จะไม่มีเสียง

มีแดงมาทำให้รำคาญใจด้วย

แต่อย่างไรก็ดี สงครามก็สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างมากมาหลายทศวรรษแล้ว แต่ความสูญเสียที่เกิดขึ้นในทุกๆ ปีนั้น หาใช่เป็นเพราะกิจกรรมโดยตรงของสงคราม แต่เกิดจากความขาดสติของคนที่เข้าร่วมกิจกรรมสงครามเป็นสิ่งสำคัญ การเล่นสงครามด้วยความลึกลับซ่อนด้วยวิธีพิสดารต่างๆ การแสดงอนาจารในที่สาธารณะ การลวนลามทางเพศ การดื่มสุราและเสพยาของมึนเมา และการใช้ยานพาหนะด้วยความประมาท ล้วนเป็นสาเหตุของความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินที่แท้จริง

เนื่องจากการจัดงานสงครามในแต่ละท้องถิ่นที่จะเริ่มก่อนเริ่มหลังต่างๆ กันไป บางที่บางแห่งเริ่มกันตั้งแต่วันที่ 10 เมษายน แต่บางที่บางแห่งกว่าจะเริ่มงานก็หลังวันที่ 20 เมษายนไปแล้ว เช่น สงครามพระประแดง เป็นต้น ทำให้กว่าจะสิ้นสุดบรรยากาศของสงครามจริงๆ ก็ตกไปถึงปลายเดือนเมษายน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า เดือนเมษายนเกือบทั้งเดือนเป็นเทศกาลสงครามก็ได้ แต่ไม่ว่าท้องถิ่นใดจะเริ่มจะเลิกงานสงครามในช่วงไหนเวลาใดนั้นไม่สำคัญ แต่ความสำคัญนั้นอยู่ที่กิจกรรมตามประเพณีที่พึงปฏิบัติในเทศกาลสงครามนี้เท่านั้น

แม้สภาพอากาศช่วงปลายเดือนเมษายนนี้ อาจจะร้อนแล้งมากยิ่งขึ้นไปอีกได้(หากไม่มีฝนตกลงมาช่วยลดอุณหภูมิและบรรเทาความแห้งแล้ง) แต่เชื่อได้ว่า การทำกิจกรรมตามประเพณีของเทศกาลสงครามน่าจะช่วยผ่อนคลายความร้อนความแล้งในใจลงได้ไม่มากนักน้อย ฉะนั้น ใครที่ยังไม่ได้ทำกิจกรรมดีๆ ตามประเพณีของเทศกาลสงครามนี้ ก็ควรรีบลงมือทำก่อนในตอนนี้อย่าปล่อยให้เทศกาลนี้ผ่านไปโดยไม่ได้ทำอะไรดีๆ บ้างเลยอย่ารอโอกาสหน้า เพราะเวลาและวารีไม่เคยคอยใคร บางทีปีหน้าอาจไม่มีโอกาสอีกก็เป็นได้ เพราะพระพุทธร่องค์ทรงสอนพุทธบริษัทให้ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท

ผศ.สุพจน์ เอียงกฤษ
คณบดีวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้